

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ
ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ****О. О. ГАРМАШОВ**, аспірант кафедри освіти та управління навчальним закладом*Класичний приватний університет*E-mail: olekcandrgarma@gmail.com

Анотація. Сучасній економічній галузі потрібні креативні і самостійні фахівці здатні до розв'язання економічних проблем, прийняття рішень, самовдосконалення. У зв'язку з цим вища освіта поступово переходить на використання тренінгових технологій, що свідчить про необхідність підготовки майбутніх викладачів економіки до їх застосування. З метою досягнення максимальної ефективності тренінгових технологій, автором були виявлені проблемні аспекти їх використання та запропоновані способи їх подолання. До основних проблем були віднесені: ігнорування механізмів перевірки потреби в тренінгу; відсутність практики використання інтерактивних матеріалів при проведенні тренінгу; незадовільне володіння викладачами різноманітними інноваційними технологіями навчання; виникнення складностей при підтриманні групової динаміки; не володіння викладачем педагогічною діагностикою, методикою аналізу й оцінювання тренінгу. Для вирішення цих проблемних аспектів автор запропонував внести зміни до навчального плану – додати дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології в вищій економічній освіті» і «Освітні вимірювання в навчанні економіки». Також він пропонує збагатити зміст цих дисциплін і курсу «Методика викладання економічних дисциплін» спеціальними завданнями.

Ключові слова: економіка, інноваційні технології навчання, майбутній викладач економіки, особистісні якості, психолого-педагогічна діагностика, проблема, тренінгова технологія.

Актуальність (Introduction). В умовах модернізації, українській економічній галузі потрібні фахівці, які оволоділи всім спектром загальних і спеціальних компетентностей та здатні до ефективної професійної діяльності. На цьому ґрунтується державна політика в сфері вищої освіти, яка декларує «...сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу...» [11, Ст. 3]. Тому сьогодні в закладах вищої освіти впроваджують найбільш ефективні методи навчання. Таким методами є тренінгові технології, засновані на взаємодії суб'єктів навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питання розробки, впровадження і використання тренінгів виникли в аспекті розвитку компетентності міжособистісного спілкування. Пізніше з'явилися бізнес-тренінги: тренінг продажів, тренінг з управління, тренінг командоутворення, тренінг комунікації, тренінг прийняття ефективних рішень, тощо. За тематикою розрізняють тренінги особистісного розвитку, психотерапевтичні, навчаючі, організаційні та методичні [10, с. 276]. Важливі аспекти використання тренінгів та методика їх проведення висвітлюються в публікаціях сучасних тренерів-практиків Г. Азарнової, П. Берча, Г. Гуревич, Н. Єремєєвої, М. Кларіна, М. ван Менте, В. Пузікова, О. Сидоренко та ін.

Окремі питання впровадження тренінгових технологій в освітній процес підготовки майбутніх економістів розглядають в своїх публікаціях Л. Бондарєва, М. Боровик, Г. Ковальчук, Т. Котенко, Н. Красовська, А. Спіцина та ін. Існує низка розроблених тренінгів, впроваджених в освітній процес підготовки економіста: «Cash-Flow», «Вдосконалення організаційної структури управління підприємством», «Організація бухгалтерського обліку», «Тренінг продажів», «Умови та чинники інноваційного розвитку економіки України», «Фінансовий облік в банках» та ін. Не зважаючи на це, тренінгові технології в закладах вищої освіти використовуються недостатньо активно, що доводить актуальність підготовки майбутніх викладачів економіки до їх використання.

Все нове завжди стикається з проблемами. У зв'язку з цим **мета (Purpose)** статті – визначити основні проблеми, які виникають при використанні тренінгових технологій в вищій економічній освіті, та окреслити способи їх подолання.

Методи (Methods). З метою виявлення проблем використання тренінгових технологій в процесі навчання майбутніх економістів використовувалися теоретичні та емпіричні методи. За допомогою теоретичних методів було: проведено аналіз публікацій присвячених цьому питанню; здійснено систематизацію та узагальнення проблемних аспектів, які виникають на етапах реалізації тренінгових технологій; реалізовано пошук і систематизацію способів вирішення окреслених проблем. Емпіричними методами, які дали змогу підтвердити результати теоретичного дослідження, були анкетування викладачів та первісна обробка їх результатів.

Результати (Results). Однією зі складностей сучасної вищої економічної освіти є її відірваність від реалій сучасних підприємств. Академік Ю. Лернер вважає, що вирішення цієї проблеми в аспекті практичної підготовки сприятиме підвищенню рівня і якості викладання економічних дисциплін [9, с. 68]. Тому поступово вища економічна освіта переорієнтовується на навчання максимально наближене до реалій професійної діяльності, що найбільш достеменно реалізують тренінгові технології.

Розуміння поняття «тренінг» у різних авторів різниться. Так, П. Берч називає тренінг «системним методом» вдосконалення «діяльності до заданого рівня» [1, с. 11]. У В. Пузікова це «...найбільш ефективна технологія навчання відповідним умінням і навичкам» [12, с. 12]. Цю технологію Т. Котенко вважає запланованим процесом набуття студентом досвіду з метою «...досягнення ефективного виконання дій в одному виді діяльності або в певній галузі» [8, с. 144]. Ці тлумачення підкреслюють адаптованість тренінгу до майбутньої професійної діяльності та його спрямованість на відпрацювання певних навичок і умінь, на формування досвіду цієї діяльності. Дійсно, тренінгова технологія ґрунтується на завданнях і вправах, які імітують діяльність фахівця у виробничому середовищі [13, с. 16]. Тобто, тренінг дає змогу майбутньому економісту засвоїти дії з економічної діяльності та довести їх до автоматизму.

Використання тренінгів в підготовці майбутнього економіста сприяє повноцінному зануренню його у професійну діяльність, створює умови для оволодіння ним уміннями фінансового аналізу і бухгалтерського обліку, розвиває в нього здібності творчого вирішення різноманітних професійних завдань, налаштовує його на командну роботу, прискорює його адаптацію до особливостей економічної практики.

Тренінг як навчальна технологія здійснюється поетапно: планування, підготовка, виконання, оцінювання та аналіз [2, с. 14]. Ми розглянемо проблемні аспекти саме на етапах реалізації тренінгової технології.

На *етапі планування* при відборі тренінгу викладач економіки обґрунтовує доцільність його використання. Аналіз потреби в тренінгу проводиться на трьох основних рівнях: державні вимоги, потреби роботодавців та очікування окремого студента.

Вимоги державного рівня представлені у державних стандартах вищої освіти, які затверджені для економічних спеціальностей бакалаврського рівня [5]. В них відображені спеціальні компетентності, на формування яких слід націлювати тренінги. Наприклад, формувати здатність обґрунтовувати і презентувати результати досліджень у сфері маркетингу (спец. Маркетинг) можна за допомогою тренінгу «Навички презентацій» [4, с. 98].

Щодо потреб роботодавців, то їх вимоги до молодих фахівців мають достатньо абстрактний характер – володіння фаховими практичними уміннями та сформованість особистісних якостей [6]. Саме тренінги стають в нагоді для формування і відпрацювання у студентів професійних умінь і особистісних якостей.

Державні стандарти вищої освіти і потреби роботодавців декларують бажаний рівень сформованості професійних компетентностей економістів. Однак перед проведенням тренінгу слід оцінити необхідність відпрацювання дій, які забезпечують ці компетентності, тобто порівняти бажаний і фактичний рівень їх сформованості у кожного студента. А це не виконується, що є проблемою на етапі планування тренінгу.

Лише за умови встановлення невідповідності між бажаним і фактичним рівнем умінь, навичок і установок необхідно проводити тренінг. У протилежному випадку потреби в тренінгу

немає. Для подолання цієї проблеми майбутніх магістрів економіки необхідно ознайомити з існуючим психолого-педагогічним діагностичним інструментарієм і навчити їм користуватися. Також їх необхідно навчити виокремленню професійно важливих умінь і навичок із фахових компетентностей.

Етап підготовки до тренінгу передбачає розробку різноманітних паперових і електронних ресурсів. Паперові матеріали можна звичайно ж написати маркером на ватмані, однак більш привабливо виглядають роздруковані таблиці, інструкції, листи спостережень, тощо. Розробка електронних матеріалів може стати великою проблемою. Звичайно ж при наявності комп'ютера і проектора викладач може скористатися тривіальними офісними додатками для представлення теоретичних відомостей, демонстрації завдань і проведення вправ.

Однак більш ефективно та інтенсивно тренінги проходять з використанням інтерактивних дощок та проекторів. Викладачу необхідно розробити матеріали для демонстрації на цих пристроях, спланувати сценарій їх використання, віртуозно застосовувати різноманітні додатки (ClassFlow, Easy Interactive Tools, Popplet, Prezi, SMART Notebook, Scrumbler та ін.) і бути налаштованим на засвоєння умінь роботи з новими додатками для інтерактивного обладнання.

Відсутність практики використання інтерактивних матеріалів при проведенні тренінгу становить проблему. Без таких новітніх комп'ютерних засобів не можливо провести тренінг динамічно та цікаво. Вирішити цю проблему можна завдяки цілеспрямованій підготовці майбутніх викладачів економіки до застосування інформаційних технологій навчання. Для цього до плану підготовки майбутніх викладачів економіки необхідно внести вибіркову дисципліну «Інформаційно-комунікаційні технології у вищій економічній освіті», в змісті якої передбачити завдання з розробки інтерактивних матеріалів та застосування хмарних сервісів в освітньому процесі.

Етап проведення тренінгу здійснюється на занятті, за допомогою різноманітних інноваційних технологій навчання – міні-лекцій, дискусій, круглих столів, вправ-розминок, мозкових штурмів, Case-study, ігрових ситуацій, імітаційного моделювання та ін. Для використання такого спектру технологій навчання тренеру необхідно володіти методикою їх застосування. Економічні спеціальності, за якими навчалися майже всі викладачі економічних дисциплін, відносяться до непедагогічних, що створює проблему – вони недостатньо володіють різноманітними інноваційними технологіями навчання. Саме тому сьогодні приділяється увага педагогічній підготовці магістрів економіки, до якої слід залучати досвідчених педагогів. До змісту дисципліни «Методика викладання економічних дисциплін» необхідно включити тему «Інноваційні методи навчання» з обов'язковим тренінгом з їх реалізації.

На цьому етапі дуже важливе підтримання групової динаміки [12, с. 12]. Недосвідченому викладачу-тренеру складно її підтримувати, оскільки він загалом, може не розуміти чому тренінговий процес гальмується. Динаміку можна підтримувати лише за рахунок створення сприятливої атмосфери, на чому наголошують більшість бізнес-тренерів. Її можна забезпечити також за умови правильного розподілу студентів-учасників в залежності від їх стилів учіння – «активіст», «спостерігач», «теоретик» і «прагматик» [7, с. 179–182]. Викладачу необхідно відстежувати, які види діяльності доручені студентам. «Спостерігачу» не слід доручати публічний виступ для представлення ідей групи, а «активіста» неефективно залучати до пасивних дій.

П. Берч назвав найбільш прийнятні риси викладача-тренера: він – любить людей і суспільство, здатен до пізнання і отримує від цього задоволення, часто запитує і рідко дає вказівки, комунікативний і контактний, щедрий і ділиться своїми знаннями й вміннями, не прагне визнання [1, с. 12–13]. А для цього він має бути толерантним, тактовним, уважним, спостережливим, креативним, артистичним, здатним до емпатії і самовдосконалення, володіти комунікативними і організаторськими вміннями. Ці особистісні якості розвиваються завдяки включенню в процес педагогічної підготовки майбутніх викладачів економіки міні-тренінгів, спрямованих на їх розвиток.

На етапах *оцінювання і аналізу тренінгу* викладач здійснює тестування й анкетування студентів та проводить дискусію за результатами тренінгу, тому він має володіти методикою

проведення педагогічної діагностики. Однак цьому не навчають майбутніх економістів. Отже, не володіння викладачем економічних дисциплін педагогічною діагностикою, методикою аналізу й оцінювання тренінгу може стати наріжним каменем на цих етапах.

Традиційне оцінювання студентів після проведення тренінгу носить необ'єктивний характер, тому розробляються спеціальні методики оцінювання. Одні дослідники застосовують експертне оцінювання групою спостерігачів, інші розробляють спеціальну шкалу і алгоритм оцінювання. Методику оцінювання студентів за результатами тренінгу запропонувала М. Боровик. В її методиці пропонується оцінювати студентів за чотирма видами робіт (процес тренінгу, результат тренінгу, самостійна робота студента в процесі тренінгу, позааудиторна самостійна робота студентів), загальна оцінка отримується за допомогою спеціальної формули [3, с. 68]. Саме таким методикам необхідно навчати майбутніх викладачів економіки.

Аналіз результатів тренінгу необхідний для завершальної рефлексії. Студенти визначають ефективність проведеного тренування, а викладач знаходить недоліки. Результати післятренінгового аналізу дають змогу вдосконалити цю навчальну технологію.

Для вирішення проблеми оцінювання необхідно включити дисципліну «Освітні вимірювання в навчанні економіки», в якій предметом вивчення може стати обробка психолого-педагогічних діагностик, аналіз їх результатів. Також викладачам необхідно засвоїти уміння проведення післятренінгової рефлексії, до якої додаються їх особисті спостереження за ходом тренінгу.

Проведений огляд і аналіз джерел ми вважали недостатньою підставою для підведення підсумків, тому провели анкетування, в якому взяли участь 12 викладачів Класичного приватного університету (м. Запоріжжя). З них 11 використовують в своїй роботі тренінгові технології, тому відповіді цих викладачів були для нас цікаві.

Відповіді на питання щодо підготовки до тренінгу засвідчили наступне: 81,8% опитаних підтвердили, що при підготовці до тренінгу найбільшою проблемою було проведення оцінювання необхідності тренінгу, оскільки вони недостатньо знайомі з методами психолого-педагогічної діагностики; 72,7% засвідчили виникнення складнощів при підготовці матеріалів до тренінгу.

Самоаналіз викладачами ускладнень, які виникали при використанні тренінгових технологій, був схожим на результати нашого теоретичного аналізу: 90,9% викладачів економічних дисциплін було складно підтримувати групову динаміку; 81,8% зізналися у виникненні проблем при застосуванні інноваційних методів навчання; 54,5% підтвердили появу складностей при оцінюванні студентів; 45,5% визнали проблемою те, що студенти не розуміють значення тренінгу.

Результати анкетування щодо матеріалів і засобів, які застосовуються у тренінговому процесі, були такі:

1) 100% користуються паперовими матеріалами, 72,7% – електронними. 27,3% – мультимедійними, 9,1% – інтерактивними;

2) 100% застосовують маркерну дошку, 81,8% – комп'ютер або ноутбук, 72,7% – проектор, 18,2% – планшети, 9,1% – інтерактивний проектор, 0% – інтерактивну дошку.

Результати опитування щодо методів і прийомів, які використовують викладачі при проведенні тренінгів, демонструє гістограма (рис. 1).

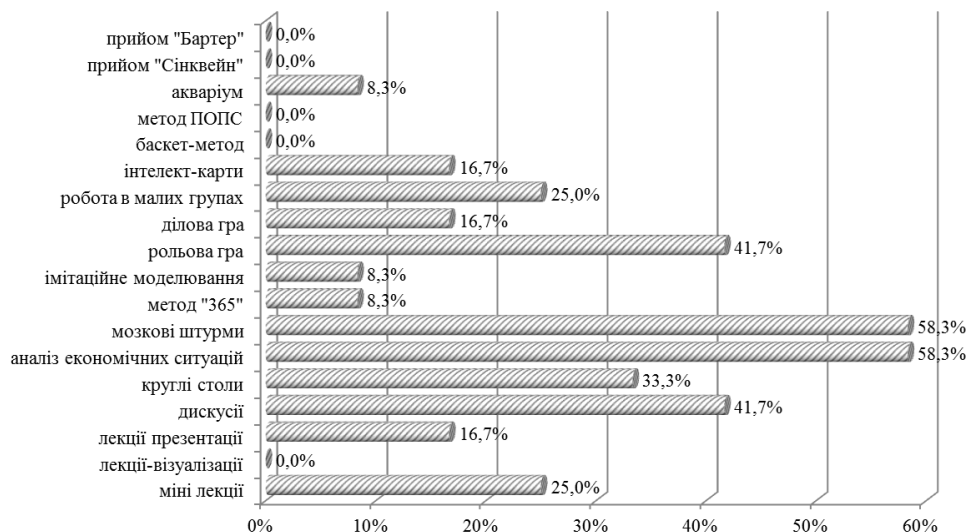

Рис. 1. Гістограма розподілу методів, які застосовують в тренінговому процесі (результати анкетування)

Висновки і перспективи (Discussion). Аналіз використання тренінгових технологій згідно з етапами його проведення дав змогу встановити основні проблеми, з якими може стикнутися навіть досвідчений викладач. А молоді викладачі економічних дисциплін, обов'язково потраплять у ці терени. Це: ігнорування механізмів перевірки потреби в тренінгу; відсутність практики використання інтерактивних матеріалів при проведенні тренінгу; незадовільне володіння викладачами різноманітними інноваційними технологіями навчання; виникнення складностей при підтриманні групової динаміки; не володіння викладачем педагогічною діагностикою, методикою аналізу й оцінювання тренінгу. Для вирішення цих проблемних аспектів варто внести зміни до навчального плану – додати дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології в вищій економічній освіті» і «Освітні вимірювання в навчанні економіки». Також необхідно збагатити зміст цих дисциплін і курсу «Методика викладання економічних дисциплін» спеціальними завданнями. Ці завдання сприятимуть оволодінню інноваційними технологіями навчання і методами педагогічної діагностики і аналізу, відпрацюванню умінь з розробки інтерактивних матеріалів, розвитку особистісних якостей. До перспектив подальшого дослідження можна віднести вдосконалення методики оволодіння майбутніми викладачами економіки професійно-педагогічними вміннями, міжособистісними і особистісними якостями.

Список використаних джерел

1. Берч П. Тренінг / пер. с англ., под. ред. И. В. Андреевой. Санкт-Петербург: Издательский Дом «Нева». 160 с.
2. Бондарєва Л. І. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій в економічних університетах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти академії педагогічних наук України. Київ, 2006. 21 с.
3. Боровик М. В. Методика оцінювання студентів при проведенні тренінгів. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10(1). С. 66–69.
4. Гуревич А. М. Ролевые игры и кейсы в бизнес-тренингах. Санкт-Петербург: Речь, 2006. 144 с.
5. Затверджені стандарти вищої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 17.09.18).
6. Кашин А., Польщикова Є., Сахно Ю. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців: звіт / Київський міжнародний інститут соціології. Київ: [б.в.], 2012. 21 с.
7. Кларин М. В. Корпоративный тренинг от А до Я. Москва: Дело, 2001. 224 с.

8. Котенко Т. М. Тренінг як засіб активізації навчання у вищій школі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*. 2009. Вип. 16(2). С. 143–147.
9. Лернер Ю. И. Противоречия между экономическим образованием и реальной экономической действительностью. *Вестник Национального техн. ун-та «ХПИ»: Технический прогресс и эффективность производства*. Харьков: НТУ «ХПИ». 2014. № 64 (1106). С. 67–72.
10. Лук'янчук Н. Класифікація видів тренінгів. *Навчання і виховання обдарованої дитини*. 2013. Вип. 1. С. 272–279.
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 16.04.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 22.12.2017).
12. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга. Санкт-Петербург: Изд-во «Речь», 2007. 224 с.
13. Сущенко А. В. Досвід підготовки менеджерів організацій в умовах магістратури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя. 2015. Вип. 45 (98). С. 497–504.

References

1. Berch, P. (2003). *Trening [Instant Coaching]*. St. Petersburg: Neva, 160.
2. Bondareva, L. I. (2006). *Navchalnyi treninh yak zasib profesiinoi pidhotovky maibutnix menedzheriv orhanizatsii v ekonomichnykh universytetakh [Learning training as means of professional training for manager to be at enterprises at economic universities. The Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Training for Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv, 21.*
3. Borovyk, M. V. (2012). *Metodyka otsiniuvannia studentiv pry provedenni treninhiv [The technique of evaluating students in the training process]*. *Ekonomichnyy analiz*, 10 (1), 66–69.
4. Gurevich, A. M. (2006). *Rolevyie igry i keysy v biznes-treningakh [Role-playing games and case studies in business training]*. St. Petersburg: Rech, 160.
5. *Zatverdzeni standarty vyshchoi osvity [Approved standards of higher education]*. Ministry of Education and Science of Ukraine. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.
6. Kashin, A., Polschikova, Ye., Sakhno, Y. (2012). *Vypusknky ukrainskykh VNZ ochyma robotodavtsiv: zvit [Graduates of Ukrainian HEIs in the eyes of employers: report]*. Kyiv International Institute of Sociology. Kyiv, 21.
7. Klarin, M. V. (2001). *Korporativnyy trening ot A do Ya [Corporate training from A to Z]*. Moscow, 224.
8. Kotenko, T. (2009). *Treninh yak zasib aktyvizatsii navchannia u vyshchii shkoli [Training as a method of activation of teaching is at higher school]*. The Collection of Scientific Works of Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences, 16 (2), 143–147.
9. Lerner, Yu. I. (2014). *Protivorechiya mezhdru ekonomicheskim obrazovaniem i realnoy ekonomicheskoy deystvitelnostyu [Contradictions between economic education and real economic reality]*. Bulletin of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” series “Technological progress and efficiency”, 64 (1106), 67–72.
10. Luk'ianchuk, N. (2013). *Klasyfikatsiia vydiv treninhiv [Classification of types of trainings]*. *Teaching and Upbringing of a Gifted Child*, 1, 272–279.
11. On Higher Education: The Law of Ukraine. № 1556-VII. (2014).
12. Puzikov, V. G. (2007). *Tekhnologiya vedeniya treninga [Technology of conducting training]*. St. Petersburg: Rech, 224.
13. Sushchenko, A. (2015). *Dosvid pidhotovky menedzheriv orhanizatsii v umovakh mahistratury [Experience in Training of Managers of Organizations in Terms of Master's Degree]*. *Pedagogy of Formation of a Creative Person in Higher and Secondary Schools*, 45 (98), 497–50.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРЕНИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ

А. А. Гармашов

Аннотация. Современной экономической отрасли нужны креативные и самостоятельные специалисты, способные к решению экономических проблем, принятию решений, самосовершенствованию. В связи с этим высшее образование постепенно переходит на использование тренинговых технологий, что свидетельствует о необходимости подготовки будущих преподавателей экономики к их применению. С целью достижения максимальной эффективности тренинговых технологий, автором были выявлены проблемные аспекты их использования и предложены способы их преодоления. К основным проблемам были отнесены: игнорирование механизмов проверки потребности в тренинге; отсутствие практики использования интерактивных материалов при проведении тренинга; недостаточное владение преподавателями различными инновационными технологиями обучения; возникновение сложностей при поддержке групповой динамики; не владение преподавателем педагогической диагностикой, методикой анализа и оценки тренинга. Для решения этих проблемных аспектов автором предложены изменения в учебном плане, а именно добавление дисциплин «Информационно-коммуникационные технологии в высшей экономической образовании» и «Образовательные измерения в обучении экономики». Предлагается обогатить содержание этих дисциплин и курса «Методика преподавания экономических дисциплин» специальными заданиями.

Ключевые слова: экономика, инновационные технологии обучения, будущий преподаватель экономики, личностные качества, психолого-педагогическая диагностика, проблема, тренинговая технология.

PROBLEMATIC ASPECTS OF THE USE OF TRAINING TECHNOLOGIES IN ECONOMIC EDUCATION

O.O. Harmashov

Abstract. The modern economic field requires creative and independent specialists capable of solving economic problems, decision-making, self-improvement. In this regard, it gradually transforms into practical training as close as possible to the realities of professional activity. In order to reduce the impact of the problems on the effectiveness of the use of training technologies, the author identified these problem aspects and suggested ways to overcome them. Major problems were identified: ignoring the mechanisms of checking the need for training; lack of practice of using interactive materials during the training; unsatisfactory mastery of various innovative teaching technologies by the teachers; emergence of complexity with the support of group dynamics; lack of mastery of pedagogical diagnostics, methods of analysis and evaluation of training by a teacher. To solve these problematic aspects, the author proposed to make changes to the curriculum - to add disciplines "Information and Communication Technologies in Higher Economic Education" and "Educational Measurements in Teaching the Economics". He also proposes to enrich the content of these disciplines and the course "Methodology of Teaching Economic Disciplines" with special tasks.

Key words: economics, innovative teaching technologies, future teacher of economics, personal qualities, psychological and pedagogical diagnostics, problem, training technology.

УДК 378.011.3-051:91]:37.015.3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

В.В. ГОНЧАРУК,

Хмельницький національний університет імені Павла Тичини

E-mail: goncharuk424@ukr.net

Анотація. У статті представлено відомості про організацію дослідно-експериментальної роботи з формування екологічної культури майбутніх учителів природничих спеціальностей у процесі професійної підготовки. Розглянуто принципи й